

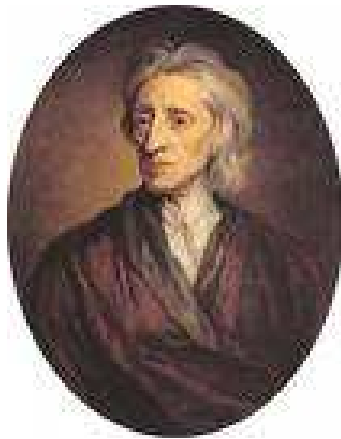
ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Α' ΕΞΑΜΗΝΟ

2009-2010

ΘΕΜΑ

ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ

Της Μαρίας Ζωής Τζιαβέλη

Καθηγητής κ. Δημητρόπουλος

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1) Η ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΕΞΟΥΣΙΩΝ

2) ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

3) Η ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

4) ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΗΣ
ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ

5) ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ

Α) ΙΣΟΒΙΟΤΗΤΑ

Β) ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΠΟΔΟΧΩΝ ΤΟΥΣ

6) ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ

7) ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ

Α) ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΕΝΑΝΤΙ ΤΗΣ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

Β) ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΕΝΑΝΤΙ ΤΗΣ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

Γ) ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΕΝΑΝΤΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

Δ) ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΕΝΑΝΤΙ ΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ
ΕΞΩΚΡΑΤΙΚΩΝ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ

8) ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1) Η διάκριση των εξουσιών

Μια από τις βασικές συνιστώσες του πολιτεύματος μας είναι η εξασφάλιση της δημοκρατίας στην άσκηση των εξουσιών. Είναι γεγονός ότι στα απολυταρχικά καθεστώτα δεν ισχύει η διάκριση αυτή και ένα και το αυτό όργανο ασκεί όλες τις εξουσίες. Είναι λοιπόν άμεσα συνυφασμένη η διάκριση των λειτουργιών με την έννοια και την λειτουργία του δημοκρατικού κράτους.

Το Σύνταγμα του 1975/86/2001 περιλαμβάνει στην αρχή του τρίτου μέρους του με τον τίτλο «οργάνωση και λειτουργίες της πολιτείας» και συγκεκριμένα στο πρώτο μέρος του τμήματος αυτού την πανηγυρική εξαγγελία της αρχής της διάκρισης των εξουσιών με τον τίτλο σύνταξη της πολιτείας .

Πιο συγκεκριμένα κατά το άρθρο 26 του Συντάγματος

1. Η νομοθετική λειτουργία ασκείται από την Βουλή και τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας

2. Η εκτελεστική λειτουργία ασκείται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και την Κυβέρνηση

3. Η δικαστική λειτουργία ασκείται από τα δικαστήρια και οι αποφάσεις τους εκτελούνται στο όνομα του ελληνικού λαού.

Συνεπώς το άρθρο αυτό αποτελεί μια από τις οργανωτικές βάσεις του πολιτεύματος σε συνδυασμό με την δημοκρατική αρχή και το αντιπροσωπευτικό σύστημα αλλά και την κοινοβουλευτική αρχή και την αρχή του κράτους δικαίου.

Βασικό είναι το άρθρο 26 ανήκει στις διατάξεις του αιωνίου Συντάγματος δεν υπόκειται δηλαδή σε αναθεώρηση.

2) ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ

Η διάκριση των εξουσιών δεν αποτελεί μια έννοια πρωτοεμφανιζόμενη στη σύγχρονη εποχή αλλά είχε διατυπωθεί από την εποχή του Αριστοτέλη, ο οποίος στο έργο του «Πολιτικά» επισημαίνει την διάκριση του πολιτεύματος μόρια που σχετίζονται με το «βουλευόμενον περί των κοινών, περί τας αρχάς και το δικάζον».

Σημαντικότερη ήταν και η συμβολή του Montesquieu στην διατύπωση και το σαφή ορισμό της διάκρισης των εξουσιών καθώς ο όρος δεν είχε αποσαφηνιστεί πλήρως. Με το έργο του “de l’ esprit des lois”(«σχετικά με το πνεύμα των νόμων») και ειδικότερα στο κεφάλαιο “de la constitution d’ Angleterre” («περί του Συντάγματος της Αγγλίας») αναπτύσσει την διδασκαλία του για την διασφάλιση της πολιτικής ελευθερίας που προϋποθέτει οι τρεις λειτουργίες να αναθέτονται και να ασκούνται από διαφορετικά όργανα, διαφορετικά ελλοχεύει ο κίνδυνος τυραννίας. Δεν ορίζει ως απαραίτητο τον απόλυτο διαχωρισμό τους αρκεί όμως κάθε όργανο να σέβεται τα όρια στα οποία εκτείνεται η εξουσία του. Εκτός από τον Montesquieu στην διάκριση των εξουσιών αναφέρθηκαν ο Bolingbroke, Locke αλλά και οι θεωρητικοί του φυσικού δικαίου.

Είναι γεγονός ότι η αξία της διάκρισης των εξουσιών αναγνωρίστηκε κατά κοινή ομολογία καθώς βλέπουμε ότι η αρχή αυτή περιλήφθηκε στην διακήρυξη της Βιρτζίνιας, στο Σύνταγμα της Μασαχουσέτης, στην γαλλική Διακήρυξη του 1789 και στα Συντάγματα πολλών χωρών.

Στη σύγχρονη εποχή βέβαια με την επικράτηση του κοινοβουλευτισμού παρατηρείται ότι στις ευρωπαϊκές χώρες η διάκριση ισχύει κυρίως για τον διαχωρισμό της δικαστικής από τις άλλες δύο.

Στην Αμερική όμως η επικράτηση του προεδρικού συστήματος έχει ως αποτέλεσμα την αυστηρότερη εφαρμογή της .

3) Η ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

Στα άρθρα 87-91 το Σύνταγμα προβλέπει ειδικές ρυθμίσεις για τους δικαστικούς λειτουργούς .Ειδικότερα σύμφωνα με το άρθρο 87 παράγραφος 1 του Συντάγματος η δικαιοσύνη απονέμεται από δικαστήρια συγκροτούμενα από τακτικούς δικαστές που απολαμβάνουν λειτουργική και προσωπική ανεξαρτησία(αρχή που εμπεριέχεται και στο άρθρο 26 παρ 3 εδάφιο α').Ο τακτικός δικαστής είναι δημόσιος λειτουργός που συνδέεται με το κράτος με αμειβόμενη πάγια σχέση και συγκροτεί το δικαστήριο είτε μόνος του είτε με άλλους δικαστές. Ο δικαστής είναι επιφορτισμένος με την δικαστική εφαρμογή του νόμου εξατομικεύοντας τους κανόνες δικαίου σε συγκεκριμένη διαφορά που καλείται να κρίνει . Διακρίνεται από τον δημόσιο υπάλληλο καθώς αντλεί την αρμοδιότητα του απ' ευθείας από το Σύνταγμα, δεν είναι δηλαδή έμμεσο αλλά άμεσο όργανο του κράτους. Η θεσμική αυτή ιδιαιτερότητα του δικαστή εξειδικεύεται από την εγγύηση της προσωπικής και λειτουργικής του ανεξαρτησίας.

4)ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ

Οι δικαστές όπως ορίζεται στο προαναφερθέν άρθρο 87 απολαμβάνουν προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία .Επίσης στη παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου ορίζεται και η αρχή της συνταγματικής νομιμότητας . Οι δικαστές κατά την άσκηση των καθηκόντων τους υπόκεινται μόνο στο Σύνταγμα και τους νόμους και σε καμιά περίπτωση δεν υποχρεούνται να συμμορφώνονται με διατάξεις που έχουν τεθεί κατά κατάλυση του Συντάγματος. Αυτό τους προσδίδει την λειτουργική ανεξαρτησία.

5) ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ

Η προσωπική ανεξαρτησία ρυθμίζεται λεπτομερειακά στο Σύνταγμα . Αναφέρεται σε ρυθμίσεις που αφορούν τον διορισμό τους (άρθρο 88 παράγραφος 1 και 3) ,την επιθεώρηση των δικαστών(άρθρο 87 παρ 3), ορισμένα ζητήματα της υπηρεσιακής τους κατάστασης (ισοβιότητα και μονιμότητα) ,τις μεταθέσεις κτλ. Αναφέρεται δηλαδή σε ζητήματα που έχουν σχέση με τους δικαστές ως πρόσωπα γι' αυτό και ορίζεται ως «προσωπική».

Ενδεικτικά

A)Ισοβιότητα

Η ισοβιότητα των δικαστών ανατρέχει στο σύνταγμα του 1844 και αποτελεί την εγγύηση ότι μέχρι την έξοδό τους από την υπηρεσία δεν μπορούν να παυθούν χωρίς δικαστική απόφαση στις περιπτώσεις που προβλέπει ο νόμος. Επομένως παραμένουν στον κλάδο της δικαιοσύνης στον οποίο υπηρετούν μέχρι την συμπλήρωση του ορίου ηλικίας εξόδου από την υπηρεσία.

Το νόημα της διάταξης είναι ότι ο δικαστής νιώθει ανεξάρτητος στο έργο του και δεν μπορεί να απειληθεί στην υπηρεσιακή του υπόσταση κατά την εκτέλεση του έργου του.

B) Ο προσδιορισμός των αποδοχών τους σε ύψος ανάλογο του λειτουργήματός τους

Οι αποδοχές των δικαστών σύμφωνα με το άρθρο 88 παρ 2 πρέπει να τελούν σε αντιστοιχία με τη σπουδαιότητα αλλά και τη φύση του δικαστικού λειτουργήματος. Ακόμα πρέπει να διακρίνονται από τις αποδοχές των λοιπών δημόσιων υπαλλήλων υπό την έννοια ότι πρέπει να καθορίζονται αυτοτελώς με ειδικούς νόμους και να είναι ανώτερες από τις αποδοχές των υπόλοιπων δημοσίων υπαλλήλων.

Άρα διασφαλίζεται ότι ο δικαστής θα έχει μια προσωπική κατάσταση ανάλογη με το έργο που ασκεί. Έτσι εξασφαλίζεται και η αντικειμενικότητα και η αμεροληψία του κατά την εκτέλεση του έργου του.

6) ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ

Με τον όρο της λειτουργικής ανεξαρτησίας εννοείται ότι ο δικαστής είναι ανεξάρτητος και υπόκειται μόνο στο Σύνταγμα και στην συνείδηση του χωρίς να περιορίζεται από κάποια άλλη δέσμευση. Αυτό σημαίνει ότι ο δικαστής αποδεσμεύεται από την υποχρέωση συμμόρφωσης του προς διατάξεις νόμων ή και διοικητικές πράξεις που αντίκεινται στο Σύνταγμα. Η διάταξη αυτή του Συντάγματος έχει ως ιστορική αφετηρία τη στάση υποταγής των ελληνικών δικαστηρίων που παρήγαγε η δικτατορία της εικοστής πρώτης Απριλίου του 1967.

7) ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ

Είναι αναγκαίο να εξεταστεί το κατά πόσο η λειτουργική ανεξαρτησία έχει θετικά αποτελέσματα.

Για να δοθεί απάντηση πρέπει να απαντηθεί πρώτα το ερώτημα έναντι ποιων ο δικαστής είναι λειτουργικά ανεξάρτητος .

Η αρχή της λειτουργικής ανεξαρτησίας του δικαστή ορίζει και τη σχέση των άλλων κρατικών λειτουργιών με την δικαστική.

1)ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΕΝΑΝΤΙ ΤΗΣ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

Έχει ως αποδέκτη την νομοθετική εξουσία δηλαδή την Βουλή. Η Βουλή δεν μπορεί να θέσει στον δικαστή αλλά κριτήρια διαμόρφωσης της δικανικής του πεποίθησης εκτός από αυτά που ορίζει το άρθρο 87 παράγραφος 2 (το Σύνταγμα και το νόμο).

Από την δικαστική ανεξαρτησία έναντι της βουλής προκύπτει επίσης ότι δεν επιτρέπεται η νομοθετική λύση διαφοράς που εκκρεμεί στο δικαστήριο.

Οι τρεις λειτουργίες βέβαια επικοινωνούν σε ένα βαθμό. Η νομοθετική εξουσία θεσπίζει τους νόμους σύμφωνα με τους οποίους αποδίδουν δικαιοσύνη τα δικαστήρια. Επιπλέον η οργάνωση και η λειτουργία της δικαστικής εξουσίας γίνεται από την νομοθετική εξουσία. Αυτό όμως δεν σημαίνει πως χάνεται η ανεξαρτησία των δικαστών καθώς οι νόμοι υπόκεινται πάντα στους κανόνες που ορίζει το Σύνταγμα. Πρέπει να τονιστεί και ότι μέρος του ρόλου των δικαστών είναι να ελέγχουν την νομοθετική εξουσία μέσω του ελέγχου της συνταγματικότητας των νόμων.

Ο δικαστής δηλαδή εξετάζει κάθε φορά την συνταγματικότητα των νόμων και αν κρίνει ότι στη δεδομένη περίπτωση που καλείται να κρίνει ο νόμος είναι αντισυνταγματικός έχει την δυνατότητα να μην τον εφαρμόσει. Βέβαια η εξουσία του περιορίζεται εκεί καθώς δεν μπορεί να ακυρώσει την ισχύ ενός νόμου απλά να μην τον εφαρμόσει στην συγκεκριμένη δίκη.

2)ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΕΝΑΝΤΙ ΤΗΣ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

Το άρθρο 87 παρ 2 προστατεύει το δικαστή και απέναντι στην εκτελεστική εξουσία αποκλείοντας οποιασδήποτε μορφής παρεμβάσεις παραγόντων αυτής της λειτουργίας στο δικαστικό έργο. Έτσι τα δικαστήρια δεν δεσμεύονται από διοικητικές πράξεις κρίσιμες μεν για την επίδικη συμπεριφορά αλλά αντισυνταγματικές ή παράνομες. Τα δικαστήρια ελέγχουν τόσο την συνταγματικότητα όσο και την νομιμότητα των κρίσιμων για την επίδικη διαφορά διοικητικών πράξεων.

Παράλληλα όσον αφορά την Κυβέρνηση είναι αυτή που ασκεί την διοίκηση της δικαιοσύνης μέσω του Υπουργού Δικαιοσύνης . όμως η εποπτεία που ασκεί ο τελευταίος στην διοίκηση της δικαιοσύνης και στους δικαστικούς λειτουργούς σε καμία περίπτωση δεν είναι αντίθετη στην ανεξαρτησία των δικαστών.

Παρόλα αυτά το άρθρο 90 παρ 5 του συντάγματος εγείρει κάποιες αμφιβολίες ως προς το αν συμφωνεί με την δικαστική ανεξαρτησία αφού αναθέτει τη προαγωγή ατόμων στις θέσεις των Προέδρων των Ανωτάτων Δικαστηρίων κτλ. κατόπιν κρίσης του υπουργικού συμβουλίου . ως εκ τούτου τίθεται θέμα επανεξέτασης του άρθρου αυτού.

3)ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΕΝΑΝΤΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

Η ανεξαρτησία των δικαστών συνεπάγεται και το ότι ο δικαστής δεν δεσμεύεται και δεν υπόκειται στις εντολές και υποδείξεις ενός ιεραρχικά ανώτερου δικαστή. Εκτός δηλαδή από την εξωτερική ανεξαρτησία τους συντρέχει θέμα και μιας άλλης εσωτερικής ανεξαρτησίας .

Η ιεραρχία που προκύπτει από τους τρεις βαθμούς δικαιοδοσίας δεν σημαίνει περιορισμό της λειτουργικής ανεξαρτησίας ενός δικαστή από τη νομολογία ανωτέρου δικαστηρίου.

Επίσης δεν τίθεται θέμα της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης όταν για μια και την ίδια υπόθεση επιλαμβάνεται δικαστής ανώτερου δικαστηρίου εκδίδοντας απόφαση διαφορετική από αυτή του κατώτερου δικαστηρίου κατόπιν ασκήσεως ενδίκου μέσου.

4)ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΕΝΑΝΤΙ ΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΕΞΩΚΡΑΤΙΚΩΝ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ

Η αρχή της δικαστικής ανεξαρτησίας διακινδυνεύει όχι μόνο από τις άλλες κρατικές λειτουργίες αλλά και από τους διαδίκους. Οι διάδικοι μπορεί να είναι είτε ιδιώτες (με ισχυρή επιρροή) είτε το ίδιο το κράτος . όμως το σύνταγμα διέπεται και από την αρχή του κράτους δικαίου και ειδικότερα από το δικαίωμα κάθε διαδίκου για δίκαιη διαδικασία κατά το άρθρο 20 παρ 1 αυτού.

Τέλος η δικαστική ανεξαρτησία θα ήταν ατελέσφορη αν δεν επεκτεινόταν και στην προστασία του δικαστικού λειτουργήματος από κινδύνους προερχόμενους από κοινωνικές δυνάμεις και κοινωνικούς θεσμούς. Για το λόγο αυτό υπάρχουν θεσπισμένες αρχές υπέρ της προστασίας των δικαστών όπως η αρχή της ανεξαρτησίας του δικαστή έναντι των πολιτικών κομμάτων ,όπως προκύπτει από τα άρθρα 87 παρ 2 ,20 παρ 1 και 29 παρ 3.

8)ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Το συμπέρασμα που απορρέει από την παραπάνω ανάλυση είναι ότι η δικαστική εξουσία στην Ελλάδα απολαμβάνει ανεξαρτησίας από την νομοθετική και εκτελεστική εξουσία αλλά και τους εξωκρατικούς παράγοντες. Οι δικαστές δεσμεύονται μόνο από το Σύνταγμα κατά την εκτέλεση του καθήκοντός τους και φυσικά από την συνείδησή τους.

Ο δικαστής επομένως μπορεί να είναι αντικειμενικός και αμερόληπτος και να εκτελεί το έργο του ελεύθερα χωρίς να υφίσταται πιέσεις από άλλους παράγοντες. Το αντίθετο θα δημιουργούσε δυσχέρειες στην δίκαιη απονομή δικαιοσύνης στα ελληνικά δικαστήρια. Αν για παράδειγμα δεν υπήρχε ανεξαρτησία από την εκτελεστική εξουσία και δεν ίσχυε η ισοβιότητα οι δικαστές θα λειτουργούσαν ως υποχείρια της εκάστοτε κυβέρνησης εξυπηρετώντας αποκλειστικά τα συμφέροντα λίγων φοβούμενοι μήπως χάσουν τη θέση τους .

Η δικαστική ανεξαρτησία όμως υπάρχει και το Σύνταγμά μας ευτυχώς μας εξασφαλίζει όλες τις προϋποθέσεις για την ομαλή διεξαγωγή των δικών και την ανεμπόδιστη λειτουργία της δικαστικής εξουσίας .

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

The separation of powers that have the authority in a state is a vitally important factor for the function of democracy. Aristoteles had referred to it in ancient times and nowadays is recognized in our country. Our Constitution ensures this separation with its articles. The independence of the judges is divided in personal and liturgical. The judge is independent from the executive and the legislative powers as well as the judiciary power itself and other external factors. The result that comes out from that ascertainment is that the judges are able to execute their role without obstacles.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Γενική συνταγματική θεωρία (Αντρέας Γ. Δημητρόπουλος)
- 2) Οργάνωση και λειτουργία του κράτους (Αντρέας Γ. Δημητρόπουλος)
- 3) Συνταγματικό δίκαιο Ε. Βενιζέλου
- 4) Συνταγματικό δίκαιο Δημ. Τσάτσου
- 5) Συνταγματικό δίκαιο Μαυριά